

ВІДГУК

офіційного опонента *Лов'янової Ірини Василівни*
про дисертаційну роботу **Півня Ярослава Вячеславовича**
**«Формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів
економіки засобами відкритого інформаційного освітнього середовища»**,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність дослідження. У якісно нових умовах інформаційного суспільства, для якого характерні стрімкий розвиток і динамічність, зростання ролі цифрових технологій стає актуалізованою проблема підготовки людей до життя та професійної діяльності в новому комунікаційному середовищі, особливої актуальності набуває проблема організації самоосвітньої діяльності й формування в майбутніх фахівців здатності та готовності до її здійснення впродовж життя.

Державними нормативними документами про освіту наголошується, що метою освітньої діяльності має бути підготовка фахівців, спроможних реалізувати перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства. Як висновок, поступова цифровізація освіти на національному та міжнародному рівнях, поширення відкритих освітніх ресурсів і розвиток руху відкритої освіти створили підґрунтя для появи та наукового осмислення феномену відкритого інформаційного освітнього середовища.

Динаміка економічної сфери, швидкі зміни ринку праці та потреба в безперервному оновленні професійних знань висувають до фахівців вимогу самостійно здобувати, опрацьовувати й застосовувати нову інформацію. Професійні знання й уміння майбутніх економістів залишаються визначальними чинниками успіху, однак саме самоосвіта посідає провідне місце у підготовці здатних до саморозвитку фахівців. А тому на особливу увагу заслуговує проблема модернізації підготовки майбутнього економіста. Для обґрунтування актуальності теми дослідження не аби яке значення має той факт, що здобувачці вдалося виявити суперечності, які вмотивовують необхідність дослідження проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки, адже сьогодні ні в кого не

викликає сумніву, що недостатня увага до цієї проблеми призводить до погіршення якості фахової підготовки спеціалістів економічної галузі. Рецензоване дослідження з вказаних позицій, безперечно, є актуальним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечена, зокрема, ґрунтовною джерельною базою, в якій відображено різні аспекти досліджуваної проблематики, що з'ясовані вітчизняними і зарубіжними дослідниками. Відмічаємо чіткість і вмотивованість наукового апарату дослідження, коректність, логічну несуперечливість у визначенні об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження. Обґрунтованість отриманих наукових результатів зумовлена використанням комплексу методів наукового пошуку.

Зазначимо, що структура роботи реалізує напрям дослідницької думки автора дослідження. Вважаємо вмотивованою обрану дисертантом логіку викладу змісту та основних результатів роботи. Висновки відповідають кожному з поставлених завдань і обґрунтовані відповідними матеріалами.

З метою оцінювання основних положень, висновків і рекомендацій наукового пошуку Я. В. Півня звернемось до змісту рецензованої дисертації. Робота складається з анотації українською та англійською мовами, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків до розділів та загальних висновків списку використаних джерел. У додатках розміщено матеріал, який ілюструє, конкретизує й доповнює основні положення дисертації результатами теоретичного й емпіричного вивчення окресленої проблеми.

Схвальним є те, що у першому розділі дисертації **«Теоретичні аспекти формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки»** автором з'ясовано сутність ключових понять дослідження; здійснено аналіз особливостей організації самоосвіти студентів економічних спеціальностей, вивчено сутність, зміст самоосвітньої компетентності, виокремлено критерії та показники її сформованості, а також окреслено потенціал відкритого інформаційного освітнього середовища у формуванні цього складного особистісного утворення в майбутніх бакалаврів економіки.

На основі різнобічного аналізу джерельної бази дослідження, зокрема її термінологічного аспекту дослідник пропонує тлумачення поняття **самоосвіта майбутнього бакалавра економіки** як цілеспрямований і внутрішньо мотивований процес самостійного здобуття та оновлення знань, умінь і навичок, що забезпечує професійний і особистісно-розвивальний поступ здобувача вищої освіти. Ґрунтовний аналіз літературних і наукових джерел дозволив автору дослідження з'ясувати принципову відмінність між самостійною роботою студентів, яка організовується та контролюється викладачем, і самоосвітою, яка визначається внутрішніми мотивами й ініціативою особистості. Особливу увагу дослідник приділив вивченню і аналізу наукових робіт, присвячених питанням змісту підготовки майбутніх економістів, проблемі самоосвіти здобувачів закладів вищої освіти, це дозволило виокремити чинники, які впливають на зміст самоосвіти майбутнього бакалавра економіки, а саме дисертантом виокремлено професійну самоосвіту, та особистісно розвивальну, а також такі її напрями, як фінансово-економічна самоосвіта, цифрова самоосвіта, соціальна самоосвіта, екзистенційна самоосвіта.

Узагальнення підходів до визначення поняття самоосвітньої компетентності надало автору дослідження підстави для формулювання власного бачення сутності самоосвітньої компетентності.

Аналіз сучасних наукових підходів, проведений дисертантом у дослідженні дав змогу визначити відкрите інформаційне освітнє середовище як самодостатню освітню екосистему, у якій гармонійно поєднуються різноманітні цифрові ресурси, сервіси, суб'єкти й інструменти підтримки самоосвітньої діяльності й формування самоосвітньої компетентності майбутнього бакалавра економіки. Основні результати першого розділу відображені у 5-ти наукових публікаціях автора.

У другому розділі дисертації **«Методичне забезпечення формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки засобами відкритого інформаційного освітнього середовища»** автор подає результати вивчення стану та аналізу проблеми в практиці вищої економічної

школи, що дає змогу дисертантові визначити та обґрунтувати педагогічні умови, змодельовати методику формування цього складного особистісного утворення в студентів економічних спеціальностей засобами відкритого інформаційного освітнього середовища.

У пункті 2.1 другого розділу автором визначено вихідний рівень сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки за визначеними критеріями. Якісний аналіз отриманих результатів указує на потребу у посиленні роботи над розвитком глибоких інтегрованих умінь і стійкого використання сучасних технологій у процесі самоосвіти. У дослідженні запропоновано SWOT-аналіз особливостей формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки за підтримкою засобів відкритого інформаційного освітнього середовища, а також матриця «вірогідність – наслідки загроз» у формуванні самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки засобами відкритого інформаційного освітнього середовища. Отримані результати дозволили виокремити і сформулювати педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки засобами відкритого інформаційного освітнього середовища. Задля формулювання актуальних педагогічних умов в дисертації ґрунтовно проаналізовані наявні в педагогічних дослідженнях умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців, проведений багатовимірний факторний аналіз у середовищі SPSS. В результаті сформульовані наступні умови: функціонування адаптивного освітнього середовища, що підтримує мотивацію, самоменеджмент і цифрову співпрацю; методична інтеграція технологій самоосвіти у зміст професійної підготовки; цифрове й платформене забезпечення доступу до якісного освітнього контенту; педагогічна підтримка самоосвітньої діяльності студентів через цифрове тьюторство й фасилітацію. Змодельовано методику як науково обґрунтований комплекс цілей, завдань, принципів, етапів та інструментів, які у своєму взаємозв'язку забезпечують поетапне формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки засобами

відкритого інформаційного освітнього середовища. Головні ідеї, представлені в розділі, відображені в 7-и публікаціях автора.

У третьому розділі дисертації **«Організація та методика проведення дослідно-експериментальної роботи»** дисертантом викладено зміст, етапи та хід формувального етапу експерименту, спрямованого на перевірку ефективності розробленої методики та педагогічних умов.

Структура дослідно-експериментальної програми охоплювала три взаємопов'язані етапи – підготовчий, формувальний і підсумковий, кожен з яких мав власну мету, завдання, зміст, орієнтовані на визначені результати. Як свідчить аналіз дисертаційної праці, апробування методики здійснювалося в межах спеціально розробленої дослідно-експериментальної програми, яка забезпечувала цілісність, системність і поступовість педагогічного впливу. Заслужують на увагу і високу оцінку запропоновані дисертантом дидактичні засоби педагогічної підтримки самоосвітньої діяльності студентів та методичні конструктори підтримки цифрового тьюторства і фасилітації. Дослідно-експериментальна робота була спрямована на перевірку припущення про те, що процес формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки засобами відкритого інформаційного освітнього середовища студентів буде ефективним та продуктивним, якщо функціонує адаптивне освітнє середовище, яке підтримує мотивацію, самоменеджмент і цифрову співпрацю, здійснюється методична інтеграція технологій самоосвіти у зміст професійної підготовки майбутніх бакалаврів економіки, має місце цифрове й платформенне забезпечення доступу студентів до якісного освітнього контенту, запроваджується педагогічна підтримка самоосвітньої діяльності студентів через цифрове тьюторство й фасилітацію. Статистичну обробку емпіричних даних здійснювалася із застосуванням непараметричного критерію Пірсона χ^2 .

Основний зміст третього розділу дисертації висвітлено в 5-ти наукових публікаціях автора.

Оцінюючи рецензовану роботу за параметром **достовірність та наукова новизна результатів дослідження** зазначимо, що наукові

положення й методичні рекомендації Я. В. Півня, є достатньо обґрунтованими та достовірними. Зміст рецензованої роботи свідчить про її вагоме значення для освітянської практики. Практичне значення дисертації аргументовано: запровадженням в освітній процес методів і прийомів методичної адаптації технологій професійної та особистісно-розвивальної самоосвіти до змісту дисциплін професійної підготовки майбутніх бакалаврів економіки, зокрема «Університетська освіта та соціальні комунікації», «Економічна теорія», «Мікро- та макроекономіка», «Інформаційні та комунікаційні технології», «Основи наукових досліджень», «Проектування професійної траєкторії розвитку», «Маркетингові дослідження», «Міжнародна економіка та торгівля»; семінару для науково-педагогічних працівників «Організація та підтримка самоосвітньої діяльності студентів у відкритому освітньому середовищі: інструменти, кейси, практики» (12 годин), спрямованого на ознайомлення викладачів із теоретико-методологічними основами організації самоосвітньої діяльності студентів у відкритому освітньому середовищі, опанування підходів цифрового тьюторства й фасилітації; тренінг-курсу для студентів і викладачів «Інформаційна гігієна та тайм-менеджмент економіста у відкритому цифровому середовищі» (6 годин); дисципліну за вибором «Економічна освіта в цифровому вимірі» (3 кредити).

Загалом оцінюючи позитивно наукове та практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити певні дискусійні положення, а також висловити окремі побажання.

1. В розробленій структурі самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки (рис.1.1 стр.62) бажано було б не тільки перелічити виокремлені 8 компонентів, а також продемонструвати їх структурні взаємозв'язки і взаємовпливи.
2. Опис змісту самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки, наведений на стор. 63 дисертації засвідчує, що виділені компоненти є взаємопов'язаними, проте цей зв'язок не відображено на рисунку 1.2.

3. В дослідженні зазначається, що системно-інструментальний критерій характеризує рівень сформованості базових компетентностей (морально-етична, загальнонавчальна, предметна, методологічна, інформаційна, цифрова, загальнокультурна, компетентність у саморозвитку) і подаються показники його сформованості в таблиці 1.3. На нашу думку ці показники потребують більш детального обґрунтування.
4. В описі педагогічних умов (розділ 2) на наш погляд не вистачає конкретних прикладів їх дотримання в освітньому процесі підготовки бакалаврів економіки.
5. В дисертації в таблиці 3.4. наведений опис дидактичних засобів педагогічної підтримки самоосвітньої діяльності студентів. Вважається доречним навести приклади цих засобів з окремих тем курсів, запропонованих автором у дослідженні, принаймні в додатках до дисертації.

Висловлені побажання і зауваження суттєво не знижують загальної позитивної оцінки проведеного Ярославом Вячеславовичем наукового дослідження, а можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час захисту.

Висновки

На основі аналізу дисертації, анотації та публікацій здобувача можна стверджувати, що дисертація Півня Ярослава Вячеславовича «Формування самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів економіки засобами відкритого інформаційного освітнього середовища», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) є завершеним самостійним науковим дослідженням актуальної теми. Зміст анотації ідентичний основним положенням дисертації та відображає основний її зміст, наукові положення і практичні результати дослідження. Дослідження є завершеним, має необхідну наукову новизну і практичне значення, поставлені завдання розв'язані, мета досягнута.

Матеріали дисертаційної роботи Я. В. Півня належним чином оприлюднені на 13-ти міжнародних та 3-х всеукраїнських науково-практичних конференціях. Основні результати дослідження відображені у в 11 публікаціях, з яких 10 – одноосібних; серед них 3 – у наукових фахових виданнях України, 1 – в іноземному науковому періодичному виданні, занесеному до наукометричної бази Scopus, 7 – тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій. Це підтверджує наукову зрілість дисертанта, його здатність системно й цілісно досліджувати, інтегрувати проблемні питання в галузі професійної освіти, узагальнювати результати дослідження та здійснювати самостійні висновки.

Дисертація відповідає п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження наукового ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «про затвердження вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за номером 155/30023, а її автор – Ярослав Вячеславович Півень – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта /Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри цифрової економіки
та системного аналізу

Державного торговельно-економічного університету

І.В.Лов'янова

Підпис *Лов'янової Т.* засвідчує
Зас *Г. Шевченко*
Начальник відділу кадрів
44470624

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 15:34:16 06.03.2026

Назва файлу з підписом: відгук опонента Лов'янової І.В. на дисертацію ПівняЯВ підписаний.pdf.p7s
Розмір файлу з підписом: 1.5 МБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: відгук опонента Лов'янової І.В. на дисертацію ПівняЯВ підписаний.pdf
Розмір файлу без підпису: 1.4 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ЛОВ'ЯНОВА ІРИНА ВАСИЛІВНА

П.І.Б.: ЛОВ'ЯНОВА ІРИНА ВАСИЛІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2607411645

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 15:34:16 06.03.2026

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000007B4B2A013CB84C07

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2025.08.25 13:00